

5142 - KUR'AN'IN YEDİ HARF ÜZERE İNİŞİ

Soru

Osman'ın -Allah ondan râzı olsun- hilâfeti sırasında, Kur'an'ın incelenmesi için, Zeyd b. Sâbit -Allah ondan râzı olsun- başkanlığında bir komisyon oluşturulduğunu okudum. Fakat bu (Osman Mushafı'nın) metni tek bir kıraat ortaya koymadı. İlk dönem Arap dilinde illet harfleri bulunmuyordu. Ayrıca bazı harflerin şekilleri de aynı değildi. Değişik harflerin birbirinden ayırt edilmesini sağlamak için yeni bazı noktalama işaretleri bulundu. Ancak bu, Kur'an'ın çeşitli biçimlerde okunmasını durdurmadı.

Hicrî dördüncü (miladi onuncu) asrın ilk yarısında, Bağdat'ta Kur'an Kurrası'nın imamı İbn-i Mücahid bu probleme çözüm getirmek için: "Harf" kelimesinin yerini "kıraat" alabilir' görüşünü ileri sürdü ve sahih kıraatler için yedi yöntem ilan etti. Çünkü onun düşüncesine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

"Kur'an, yedi harf üzere inmiştir" sözü, Kur'an'ın okunuşunun, yedi ayrı yöntemle vahyedildiği anlamına gelmektedir. Günümüzde kullanılan en meşhur kıraat yöntemleri: Verş, Nâfi' ve Âsım yoluyla Hafs (kıraatleri).

Bu farklı kıraat yöntemlerini açıklamanızı ricâ ediyorum. Bununla ilgili hadisler var mıdır?

Detaylı cevap

Birincisi:

Bilesin ki -Allah Teâlâ seni muvaffak kılsın- Kur'an-ı Kerim, başlangıçta bir harf üzere inmiştir. Fakat, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Cebrail'den, her biri yeterince ve apaçık, yedi harf üzere okumasını sağlayıncaya kadar talepte bulunmaya devam etti.

Bunun delili, İbn-i Abbas'ın -Allah ondan râzı olsun- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet ettiği şu hadistir:

"Cebrail, beni tek harf üzere okutuyordu. Bunu artırımını istedim ve artırdı. Artırmayı istemeye devam ettim ve artırdı, ta ki, yedi harf oluncaya kadar." (Buhârî; hadis no:3047.

Müslim, hadis no: 819).

İkincisi:

“Harfler” ne anlama gelir?

Bu hususta söylenenlerin en güzeli; “lafızları ayrı da olsa, anlam itibariyle aynı olan yedi vecih”tir. Anlam itibariyle ayrılrsa bile, bu ayrılık çeşitlilik ve zenginlik babındandır. Yoksa, zıtlık ve karşıtlık babında değildir.

“Harf”in lügat manası; vecih (yani yön)’dir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

ومن الناس من يعبد الله على حرف فإن أصابه خير اطمأن به وإن أصابته فتنة انقلب على وجهه خسر الدنيا والآخرة ذلك هو الخسران المبين [سورة الحج الآية: ١١]

“İnsanlardan kimi Allah’a yalnız bir yönden kulluk eder. Şöyle ki: Kendisine bir iyilik dokunursa buna pek memnun olur, bir de musibete uğrarsa çehresi değişir (dinden yüz çevirir). O, dünyasını da, ahiretini de kaybetmiştir. İşte bu, apaçık ziyanın ta kendisidir.” (Hac Sûresi:11).

Üçüncüsü:

Bazı âlimler şöyle demişlerdir:

“Harfler’den maksat, Arapların lüğatlarıdır. Bu ise, Ömer b. Hattâb’ın -Allah ondan râzı olsun- (rivayet ettiği) hadis’in bağlamına uzaktır. O, -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

“Hişâm b. Hakîm’in, Furkan sûresini, başka bir şekilde okuduğunu duydum. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu sûreyi bana okumuştur. Az kalsın kendisine çıkışacaktım, ama okumasını bitirinceye kadar sabrettim. Sonra yakasına yapışıp, onu Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e getirdim ve dedim ki:

- Ey Allah'ın elçisi! Bu adamı, Kur'anı, senin okuyuşundan başka bir şekilde okurken işittim.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- Oku, buyurdu.

O da ondan duyduğum okuyuşu okudu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

- Böylece indirildi. Sonra bana: Oku, dedi ve okudum. O da: Böylece indirildi. Bu Kur'an, yedi harf üzere indirilmiştir. Bunlardan hangisi kolayınıza gelirse onunla okuyun". (Buhârî; hadis no: 2287. Müslim; hadis no: 818)..

Bilindiği üzere Hişâm, Kureşî ve Ebedî'dir. Ömer ise, Kureşî ve Adevî'dir. Adevî ve Kureşî; ikisi de Kureyş'tendir. Kureyş'in, bir tek lügattan başka dilleri yoktur. Eğer ki harfler üzerindeki ihtilaf, aynı zamanda lisanlar üzerinde de ihtilafa sebep olsaydı, iki Kureyşli arasında tartışma çıkmaması gerekirdi.

Bu konuda âlimler kırka yakın görüş zikretmişlerdir! En iyisini Allah Teâlâ bilir, herhalde en fazla tercihe mazhar olanı bu olsa gerek.

Dördüncüsü:

Ömer -Allah ondan râzı olsun- hadisinden de anlaşılmaktadır ki, harfler çeşitli lafızlarla inmiştir. Çünkü Ömer'in -Allah ondan râzı olsun- itirazı, manalara değil, harflere olmuştur. Buradaki harflerle ilgili ihtilaf durumu, zıtlık değil, ancak çeşitliliktir.

İbn-i Mes'ud'un -Allah ondan râzı olsun- dediği gibi: "Bu, sizden birinin, (aynı anlamlara gelen) gel, buyur, haydi... sözü mesabesindedir".

Beşincisi:

Kıraatlerin yedi ile sınırlandırılması, kitab veya sünnet'in bir belirlemesi değil, İbn-i Mücahid'in -Allah ondan razı olsun- bir içtihadıdır. İnsanlar yedi harf'in -adetteki benzerlik sebebiyle- yedi kıraat olduğunu sanmaktadırlar. Halbuki buradaki adet benzerliği bir tesadüftür veya İbn-i Mücahid'in yedi harf'e muvafık olması için düşündüğü bir şeydir.

Bazıları, harfleri kıraatlerle karıştırmaktadır; bu yanlıştır. İlim ehlinde böyle bir şey (görüş) duyulmamıştır. Yedi Kıraat; Osman'ın -Allah ondan râzı olsun-, müslümanları üzerinde topladığı yedi harf'den biridir.

Altıncısı:

Osman -Allah ondan râzı olsun-, mushafı yazdı(rdı)ğı zaman, bir harf üzerine yazdırmıştır. Fakat mevcut hattın diğer çeşitleriyle de okunabilmesine imkan sağlamak için noktalama ve harekeleme yapılmamıştır. Böylece ortaya çıkan mushafın hattı birden fazla harf (ile okumayı sağlayacak şekilde) olmuştur. Bu harf ihtimallerini taşıyanlarla okunmuş, taşımayanlar neshedilmiştir. Çünkü insanlar, kıraat farklılıklarıyla karşılaştıkları zaman birbirleriyle ihtilafa düşmüşlerdir. (Bunun üzerine) Osman -Allah ondan râzı olsun-, bu dağınıklığı ortadan kaldırmak için, insanları kendi yazdırdığı Mushaf (ın resmi) üzerinde birleştirmiştir.

Yedincisi:

“Mücahid; kıraat, harf'in yerini alacaktır zannetmişti” sözü doğru değildir. Şeyh'ul-İslam İbn Teymiyye'nin de dediği gibi... Bkz. Mecmûu'l-Fetâvâ; c: 13, s: 210

Sekizincisi:

Yedi Kıraat İmamı Şunlardır:

1. Nâfi' el-Medenî
2. İbn-i Kesîr el-Mekkî
3. Âsım el-Kûfî
4. Hamza ez-Zeyyât el-Kûfî
5. El-Kisâî el- Kûfî
6. Ebu Amr İbn-i Alâ el-Basrî

7. Abdullah b. Âmir eş-Şâmî

Senedi itibariyle en güçlü olanı: Nâfi' ve Âsım.

En Fasihleri: Ebû Amr ve el-Kisâî.

Nâfi'den rivâyet edenler: Verş ve Kâlûn.

Âsım'dan rivayet edenler: Hafs ve Şu'be...

Allah en iyisini bilendir.